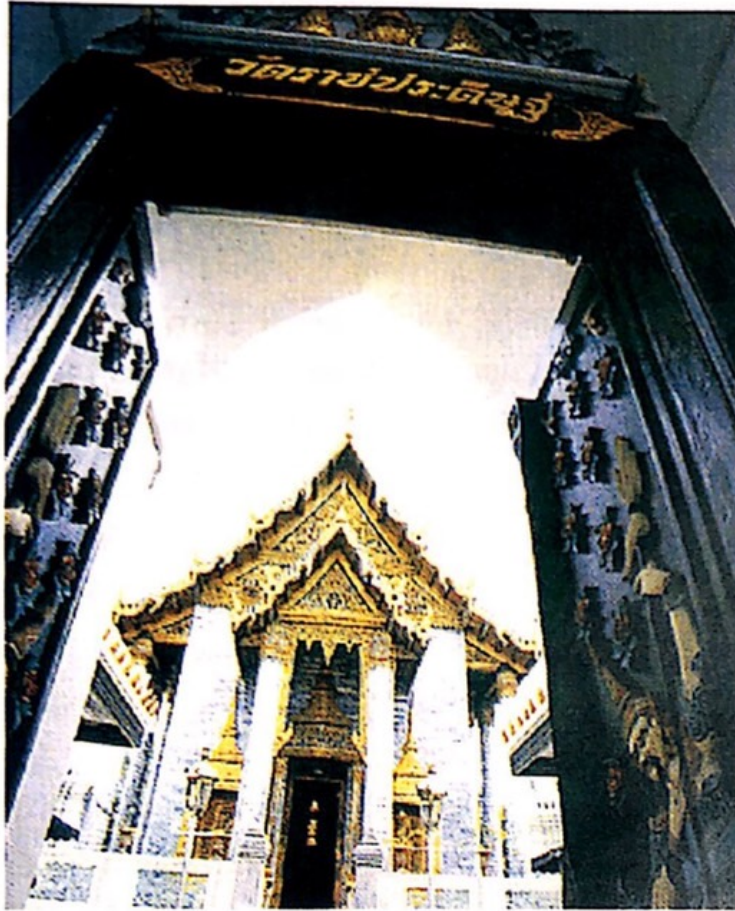

วัดราชประดิษฐ์สถิตมหาสีมาราม

ประวัติความเป็นมา

วัดราชประดิษฐ์สถิตมหาสีมาราม พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ โปรดให้สร้างถวายพระสงฆ์คณะธรรมยุติกนิกาย ดังปรากฏข้อความในประกาศซึ่งจารึกอยู่บนศิลาด้านหลังพระวิหารหลวงว่า “ทรงพระราชดำริเพื่อประโยชน์ ๒ ประการ คือ **ประการที่หนึ่ง** เพื่อให้ต้องตามประเพณีโบราณที่ว่าในราชอาณาจักรต้องมีวัดสำคัญประจำ ๓ วัด ได้แก่ วัดมหาธาตุ วัดราชบูรณะ และวัดราชประดิษฐ์ ดังปรากฏตัวอย่างมาแล้วคือ ที่จังหวัดสุโขทัย จังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นต้น สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาทได้ทรงบูรณะ**วัดสลัก** ซึ่งต่อมาได้นามว่า **วัดมหาธาตุ** แล้ววัดหนึ่ง เจ้าฟ้ากรมหลวงเทพหริรักษ์ ทรงบูรณะ**วัดเลียบ** ซึ่งต่อมาได้นามว่า **วัดราชบูรณะ** อีกวัดหนึ่ง ยังขาดแต่**วัดราชประดิษฐ์** จึงสมควรที่จะทรงสร้างขึ้นใหม่เพื่อให้ครบตามประเพณีโบราณ **ประการที่สอง** เพื่อประโยชน์ในพระองค์ เจ้านาย และข้าราชการฝ่ายหน้าฝ่ายใน ซึ่งเคยเป็นศิษย์ศึกษาฝ่ายธรรมยุติกนิกายมาตั้งแต่ครั้งยังทรงผนวช เห็นว่าวัดธรรมยุตอยู่ไกล เพื่อให้สามารถทำบุญให้ทานตามคติได้สะดวก โดยไม่ต้องเดินทางไปถึงวัดบวรนิเวศ จึงสมควรที่จะให้สร้างวัดฝ่ายธรรมยุตขึ้นใกล้ ๆ พระบรมมหาราชวัง”

วัดราชประดิษฐ์ เป็นวัดแรกที่สร้างขึ้นเพื่อสงฆ์ฝ่ายธรรมยุตโดยเฉพาะ ส่วนวัดธรรมยุตอื่น ๆ ที่มีอยู่ขณะนั้น เป็นวัดที่แปลงมาจากฝ่ายมหานิกายทั้งสิ้น ที่ดินซึ่งเป็นที่ตั้งของวัดราชประดิษฐ์ในรัชกาลที่ ๑ และรัชกาลที่ ๒ เป็นที่หลวงข้างตึกดินสำหรับพระราชทานเป็นที่อาศัยแก่ข้าราชการที่ต้องพระราชประสงค์ให้อยู่ใกล้ ๆ ทางด้านทิศตะวันออกของพื้นที่มีผู้สร้างโรงธรรมขึ้นหลังหนึ่ง เพื่อเป็นที่ทำบุญและฟังพระธรรมเทศนาของราษฎรในละแวกใกล้เคียง ภายในเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปและภาพพระบฏ เสมือนกับเป็นวัดหนึ่ง

สมัยรัชกาลที่ ๓ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ต้องพระราชประสงค์จะใช้ที่ดินบริเวณนี้เป็นสวนกาแพ จึงโปรดให้รื้อถอนบ้านเรือน ตลอดจนโรงธรรมย้ายไปที่อื่น บริเวณนี้จึงเป็นสวนกาแพของหลวงตลอดมา

สมัยรัชกาลที่ ๔ ไม่มีการทำสวนกาแพ สถานที่ดังกล่าวจึงเป็นพื้นที่ว่างเปล่า พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระดำริว่าเป็นสถานที่เหมาะแก่การสร้างวัดธรรมยุต แต่ทรงถือว่าเป็นที่ดินสวนกลางของแผ่นดินไม่สมควรยกมาถวาย จึงโปรดให้กรมพระนครบาลออกรังวัดพื้นที่ได้กว้าง ๓๑ วา ๓ ศอก ยาว ๓๕ วา รวมเป็นพื้นที่ทั้งหมด ๑,๐๙๘ ตารางวา คิดราคาตารางวาละ ๑ บาท พระองค์จึงพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ จำนวน ๑๘ ชั่ง ๑ ตำลึง ๒ บาท ให้กรมพระนครบาล ซื้อที่ดินแห่งอื่นแลกกับที่ดินผืนนี้เพื่อใช้ราชการ และโปรดให้พระยาราชสงคราม (ทองสุข) เป็นแม่กองดำเนินการเริ่มก่อสร้างวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๐๗

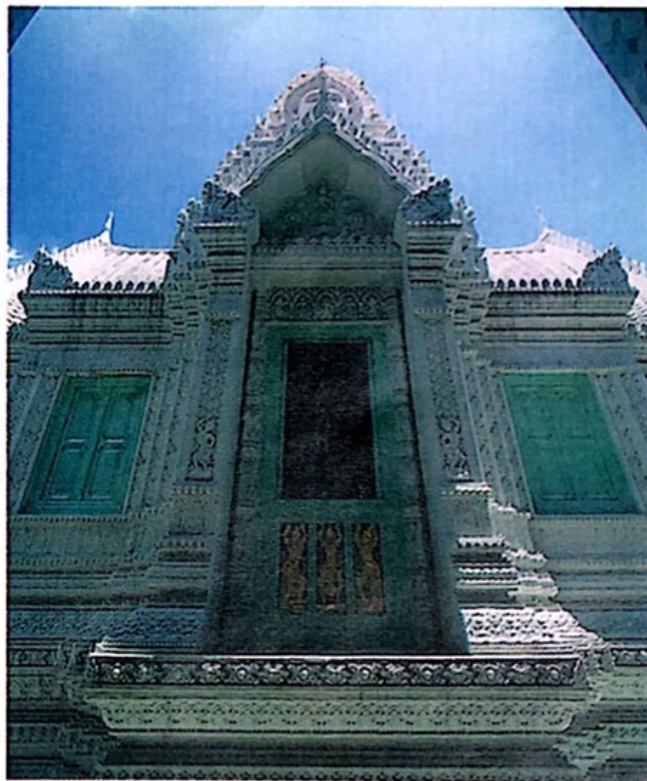
การสร้างวัดมีปัญหาเล็กน้อย เนื่องจากพื้นที่ค่อนข้างต่ำ ด้านหนึ่งติดคลองคูเมืองเดิม จึงทำให้ เนื้อดินอ่อน มีพระราชประสงค์จะถนอมพระวิหารและพระเจดีย์ หากใช้แต่ดินและทรายถม อาจเกิดการทรุดชันภายหลัง ปัญหานี้แก้โดยใช้ไถกระเทียมที่มาจากเมืองจีนถมแทน แต่การจะหาไถกระเทียมจำนวนมากค่อนข้างยาก จึงออกประกาศบอกบุญเรียไร้ประชาชนนำไถกระเทียมมาร่วมพระราชกุศลหรือขายในราคา ๒-๓ ัฐ การก่อสร้างวัดราชประดิษฐ์ใช้เวลาประมาณ ๙ เดือนเศษจึงเสร็จ เดิมพระราชทานนามไว้ก่อนสร้างวัดว่า **วัดราชประดิษฐสถิตธรรมยุติการาม** ดังปรากฏอยู่ในประกาศบนแผ่นศิลาซึ่งอยู่ในซุ้มจรนำด้านหลังพระวิหาร เมื่อสร้างเสร็จได้เปลี่ยนนามเป็น **วัดราชประดิษฐ์สถิตมหาสีมาราม** ทั้งนี้เพื่อให้เหมาะสมกับเป็นที่ประดิษฐานหลักศิลา ซึ่งเป็นสิมามีจารึกคาถาภาษาบาลีและภาษาไทย และโปรดให้จัดพระราชพิธีผูกพัทธสีมา ในวันที่ ๗-๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๐๘

สมัยรัชกาลที่ ๕ โปรดให้ปฏิสังขรณ์สิ่งที่ชำรุด ทั้งพระอาราม และโปรดให้แบ่งพระบรมอัฐิ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ลงในกล่องศิลา อัญเชิญไปบรรจุในพระพุทธรูปพระประธาน ในพระวิหารหลวง การบรรจุพระบรมอัฐิพระมหากษัตริย์ในพระพุทธรูปพระประธานวัดสำคัญ เกิดจาก พระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อป้องกันมิให้พระบรมอัฐิพระมหากษัตริย์ รัชกาลต่าง ๆ กระจายสูญหายไป และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้สักการบูชาหรือบำเพ็ญกุศลถวายได้ ตามอัธยาศัย และโปรดให้รวบรวมพระบรมอัฐิพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในรัชกาลก่อน ๓ รัชกาล บรรจุลงในกล่องศิลา แล้วอัญเชิญไปบรรจุในพระพุทธรูปพระประธานวัดสำคัญในรัชกาล คือ พระบรมอัฐิ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช บรรจุ ณ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม พระบรมอัฐิ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย บรรจุ ณ วัดอรุณราชวราราม พระบรมอัฐิพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว บรรจุ ณ วัดราชโอรสาราม ส่วนของพระองค์มีพระราชประสงค์จะให้บรรจุ ณ วัดราชประดิษฐ์ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ปฏิบัติตามพระราชประสงค์ดังกล่าว มาแล้ว

สมัยรัชกาลที่ ๖ โปรดให้บูรณะวัดราชประดิษฐ์ อีกครั้งหนึ่ง โปรดให้สร้างหอไตร ซึ่งอยู่ด้านขวา ของพระวิหารใหม่ เนื่องจากของเดิมที่มีเครื่องบน ทำด้วยไม้เป็นรูปปราสาทชำรุดทรุดโทรมมาก และโปรดให้สร้างหอพระจอม ขึ้นใหม่อยู่ด้านซ้ายพระวิหาร อีกหลังหนึ่ง ได้รับยกฐานะเป็นพระอารามหลวง เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๐๘

สถานะและที่ตั้ง

วัดราชประดิษฐ์สถิตมหาสีมาราม เป็น พระอารามหลวงชั้นเอก ชนิดราชวรวิหาร ตั้งอยู่ เลขที่ ๒ ถนนสุราษฏรมย์ แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร มีที่ดินตั้งวัด เนื้อที่ ๒ ไร่ ๒ งาน ๔๘ ตารางวา

สิ่งสำคัญในพระอาราม

พระอุโบสถ หรือพระวิหารหลวง ตั้งอยู่บนฐานสูง มีลักษณะสถาปัตยกรรมไทย เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก หลังคาลาด มุงกระเบื้อง ประดับช่อฟ้า ใบระกา ทางหงส์ ลงรักปิดทอง ประดับกระจก ยาว ๗ ห้อง มีมุขด้านหน้า และด้านหลัง มีเสาด้านรองรับชายคากระเบื้องโดยรอบ หน้าบันด้านหน้าและด้านหลังเป็นรูปพระราชลัญจกร ประจำพระองค์พระบาท สมเด็จพระจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว คือ **รูปพระมหา**

พิไชยมงกุฏ อยู่เหนือพระแสงขรรค์คู่ มีพานแว่นฟ้ารองรับวางบน หลังช้าง ๖ เชือก ประดับด้วยฉัตร ๕ ชั้น ซ้ายขวา รูปทั้งหมดลงรักปิดทอง ชุ่มประตุน้ำต่างทุกบานเป็นลายปูนปั้นทรงมงกุฏ ผนังภายนอกประดับด้วย หินอ่อน ผนังด้านหลังมีซุ้มศิลาจารึกประกาศในพระบาทสมเด็จพระ จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ๒ ประกาศ ในแผ่นดินเดียวกัน ประกาศฉบับแรก พุทธศักราช ๒๔๐๗ กล่าวถึงการสร้างวัดถวายพระสงฆ์คณะธรรมยุติก นิิกาย ฉบับล่างประกาศผูกพัทธสีมา ปีพุทธศักราช ๒๔๐๘

ภายในพระวิหารมีบุษบก ๓ ยอด อยู่เหนือฐานชุกชี บุษบก องค์กลางประดิษฐาน **พระพุทธสิหิงค์ปฏิมากร** ซึ่งพระบาทสมเด็จพระ จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้จำลองมาจากพระพุทธรูปสิหิงค์ ในฐาน พระพุทธรูปองค์นี้ประดิษฐานพระบรมอัฐิในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว นอกจากนี้เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปชินราชจำลอง พระพุทธรูป ชินสีห์จำลอง พระศาสดาจำลอง และพระนรินทร์รายจำลอง ผนังภายในมี ภาพจิตรกรรมสีฝุ่นโดยรอบ ภาพที่สำคัญและเป็นเสมือนอนุสรณ์ เหตุการณ์ตอนปลายรัชกาลที่ ๔ คือ ภาพที่ผนังด้านหน้าพระประธานเป็น ภาพสุริยุปราคา มีคนสองกล้องดูดาว ภาพจิตรกรรมฝาผนังแบ่งภาพ ออกเป็น ๒ ตอน ตอนบน เหนือหน้าต่างขึ้นไปเป็นภาพเทวดานางฟ้า เหาะอยู่ตามกลีบเมฆ ส่วนผนังระหว่างช่องหน้าต่างเป็นภาพพระราชพิธี ๑๒ เดือน ผนังด้านขวามือ

เรียงจากหน้ามาหลัง คือ พระราชพิธีลอยพระประทีป ณ ท้าราชวรดิษฐ์ พระราชพิธีตรียัมปวาย ณ บริเวณหน้าวัดสุทัศนเทพวราราม พระราชกุศล เลี้ยงตรุษจีน ณ พระที่นั่งราชกิจวินิจฉัย ท้าราชวรดิษฐ์ พระราชพิธีตรุษ สูดปี ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท บนผนังด้านซ้ายมือเรียงจากหน้ามาหลัง คือ ประเพณีสงกรานต์ พระราชพิธีวิสาขบูชา

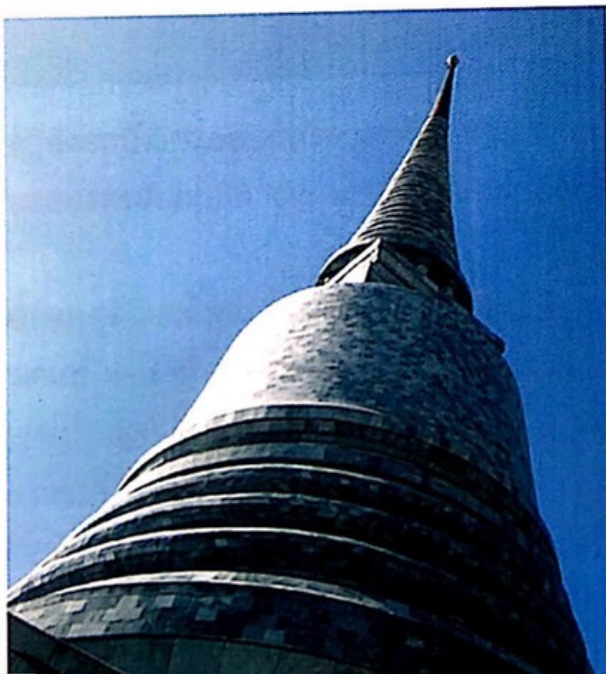
ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม พระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ พระราชกุศลสลากภัต
ณ วัดราชประดิษฐ์ พระราชกุศลอุปสมบทนาคหลวง ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม พระราชพิธีโสกันต์
ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาทและพระราชพิธีกฐิน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
โปรดให้เขียนขึ้น เหนือบานประตูหน้าต่างด้านในพระวิหารมีแผ่นหินอ่อนจารึกพุทธภาษิต รวมทั้งสิ้น ๑๘ แผ่น
กรอบจารึกเหล่านี้ เป็นลายปูนปั้นประดับกระจกสีงดงามมาก

พระประธาน ในพระอุโบสถ พระบาทสมเด็จพระ
พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้จำลองจากพระพุท
ทสิหิงค์ องค์ที่ประดิษฐาน ณ พระที่นั่งพุทไธสวรรย์
ภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร
พระนามว่า **พระพุทธสิหิงค์ปฏิมากร** ประดิษฐาน
อยู่บนฐานชุกชี ภายใต้อุ้งมือ เนื่องจากทรงพอพระทัย
พุทธลักษณะ และทรงนับถือด้วยพระราชศรัทธา
เป็นพิเศษ ที่ฐานพระพุทธสิหิงค์ปฏิมากร ประดิษฐาน
พระบรมอัฐิพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ด้านหน้าพระประธานประดิษฐานพระพุทธสิหิงค์จำลอง
อีกองค์หนึ่ง ซึ่งมีขนาดย่อมลงมา และทางด้านซ้าย
ประดิษฐานพระพุทธรูปชินสีห์จำลอง ส่วนทางด้านขวา
ประดิษฐานพระพุทธรูปชินราชจำลอง

พระพุทธรูปรัตนราช เป็นพระพุทธรูปปางสมาธิเพชร หล่อด้วยสำริดกะไหล่ทอง เบื้องหลังมีซุ้ม
เรือนแก้วเป็นพุ่มมหาโพธิ์ ยอดเรือนแก้วเป็นรูปพระมหามงกุฏ ฐานรอบองค์พระเป็นที่สำหรับรับน้ำสรง
มีท่อน้ำเป็นรูปศิระโคก ซึ่งหมายถึง พระโคตมโคตร (นามพระโคตรขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า)

ปาสานเจดีย์ อยู่ด้านทิศใต้ของพระอุโบสถ เป็นพระเจดีย์ทรงกลมฐานสี่เหลี่ยม ประดับด้วย

กระเบื้องหินอ่อนทั้งองค์เป็นที่มาของคำว่า **ปาสานเจดีย์**
ซึ่งหมายถึง **เจดีย์หิน** ด้านหน้าพระเจดีย์มีพระรูปหล่อ
โลหะของสมเด็จพระสังฆราช (สา ปุสฺสเทวมหาเถร)
ขนาดเท่าองค์จริง นั่งแสดงธรรมเทศนา ประดิษฐาน
อยู่ภายในซุ้ม รูปสมเด็จพระสังฆราชปรากฏประวัติว่า
ครั้งแรกสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส
โปรดให้นายขอบ บ้านช่างหล่อ เป็นผู้หล่อขึ้น แต่รูปที่ได้
มีลักษณะไม่เหมือนสมเด็จพระสังฆราช สมเด็จพระเจ้า
บรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ และ
สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ
ร่วมกันให้ช่างชาวสวิสชื่อ เวนิง เป็นผู้หล่อพระรูปขึ้นใหม่
แล้วอัญเชิญมาประดิษฐานภายในซุ้มพระเจดีย์

พระปราสาทขอม อยู่บนฐานไพที ด้านทิศใต้ของพระอุโบสถ ถัดจากพระเจดีย์ออกไป เป็นปราสาทก่ออิฐถือปูน ทรงสี่เหลี่ยม มียอดปราสาทแบบขอม ภายในบรรจุพระสรีรังคารของสมเด็จพระสังฆราช (สา ปุสฺสเทวมหาเถร) สรีรังคารของพระศาสนโสภณ (อ่อน อหิโก) และสรีรังคารของพระพรหมมุนี (แยม อุปวิกาโส)

หอไตร สร้างโดย

พระราชประสงค์ของพระบาท

สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

โปรดให้ริ้ออาคารเดิมที่เป็นเครื่องไม้และชำรุดทรุดโทรมลง ตั้งอยู่

บนฐานไพทีด้านทิศตะวันออกของพระอุโบสถ มีลักษณะเป็น

ปราสาทยอดปราสาทแบบขอมตัวปราสาทก่ออิฐถือปูน หน้าบัน

ประดับด้วยลายปูนปั้น เป็นภาพพระพุทธประวัติปางประสูติ

และเสด็จดับขันธปรินิพพาน ภายในเป็นที่เก็บพระไตรปิฎกและคัมภีร์

หอพระจอม พระบาท

สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

โปรดให้สร้างขึ้นในคราวเดียวกับ

หอไตร ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกของพระอุโบสถ มีลักษณะและสัดส่วน

เช่นเดียวกันกับหอไตร แต่ยอดปราสาทเป็นรูปพระพรหมสี่หน้า

หน้าบันซุ้มมีลายปูนปั้นเป็นรูปพระนารายณ์บรรทมสินธุ์ บรรทม

บนหลังมังกรแทนหางนาค เบื้องหลังมีพระลักษมีละเคียรนาค

แผ่พังพาน ภายในพระปราสาทประดิษฐานพระบรมรูปยืนเต็มพระองค์

ขนาดเท่าพระองค์จริงของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ทรงฉลองพระองค์ปิดพระอุระ พระภูษาโจง พระหัตถ์ถือขวาทรงหนังสือ

ทรงพระแสงกระบี่ห้อยที่บันพระองค์เบื้องซ้าย

ศาลาการเปรียญ อยู่ทางทิศตะวันตกของพระอุโบสถ ถัดจากหอพระจอมออกไป เป็นอาคารคอนกรีตชั้นเดียว ลักษณะสถาปัตยกรรมแบบโบสถ์ขนาดเล็กของกรีกโบราณ เพดานประดับดวงตราประจำรัชกาลที่ ๕

หอรระฆัง ลักษณะเป็นทรงมณฑปจตุรมุขยอดมงกุฎ สร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก มีลวดลายปูนปั้น ประดับกระจก และกระเบื้องเคลือบสีต่าง ๆ อย่างงดงามทั้งหลัง ภายในแขวนระฆัง ๒ ขนาด คือ ใหญ่ ๑ ใบ เล็ก ๑ ใบ